

استاد
سیاوش پازوکی

نیمه نهایی

جمع بندی ترم اول

فارسی

بخش اول

سوالات لغت و املا

نَفَقَه - گریبان

عَاقِبَة

معنی واژه‌های مشخص شده را بنویسید.

الف) زَنخْدَان فرو برد چندی به جیب / که بخشنده روزی فرستد ز غیب

ب) فکر حمله روس‌ها بختک وار روی دربار چنبره زده بود.

نَافِه

مَعْوَس - حَلِيقَه (امتحان‌یابی ۶.۲)

حالت است که در فواب به اسان دست می‌دهد

مُهْمَل - بی‌هوده

رَجَاوَه - مهر - چیزی که بر شتر می‌بندند (هوج)

هم‌معنی

مضیل زمان

در بیت‌های زیر کدام واژه‌ها مترادف هستند؟

چون موسم حج رسید، برخاست / اشتر طلبید و مخمل آراست

گو تشنگان بادیه را جان به لب رسید / تو خفته در کجاوه به خواب خوش اندری

از میان گروه واژه‌های زیر، معنای دو واژه نادرست است، درست آن‌ها را بنویسید.

(سلب کردن: از بین بردن)، (مساعدت: یاورى)، (بذله‌گو: بی‌فروغ‌گو) (شریعت: راه دین)، (نفایس: نفیس‌ها)،
(الوهیت: خداوندی)، (طوع: فرمانبرى)

جمع نفیس

ضیر: مانده

صغیر: صرا

نثار

*

م‌دیند

توز: اسم‌ش

کدام واژه داخل کمانک از نظر املائی درست است؟

الف) پیراهن توزی، (مخدنه - مخنقه) در گردن، عقدی همه کافور و بوالعلاى طبیب آن جا زیر تخت نشسته دیدم.

ب) سپیده فردای گنجه با نهیب و (صفیر - سبیر) گلوله‌های توپ روس باز شد.

نهیب و ترسانک

صراى بلنر

هذلت

از میان گروه واژه‌های زیر، دو واژه غلط املایی دارد، آنها را بیابید و اصلاح کنید.

«اسداف» انواع - مشتبه و خطا - تعبیه و جاسازی - قبضه و مشیت - اکراه و اجبار - طوع و رغبت - مزیت و خواری

اصناف (جمع صنف)

* { خار می تیغ
خوار می ذلیل - فرومایه (آن)

در بیت «چون رأیت عشق آن جهانگیر / شد چون مه لیلی آسمان گیر» واژه مشخص شده در کدام معنی نیامده است؟

الف) بیرق ب) نظرگاه پ) پرچم ت) درفش

معنی واژه‌های مشخص شده را بنویسید.

صبح زود سوار شد

الف- امیر مسعود شبگیر برنشست.

شربت‌خیز

پ- در نوع خود بتمکن به شمار می‌رفت.

ث- حق تعالی چون اصناف موجودات می‌آفرید.
مع صنف (گونه‌ها)

وعظ

در متون زیر غلط‌های املائی را بیابید و درست آن را بنویسید.

الف- مجالس درس و ~~وعظ~~ را بر عهده گرفت.

پ- مهراب زمین و آسمان اوست.

محراب

بنگین

ب- ز امواج گران کوه از پی کوه

خوبیفتی

ت- همه ادبارها اقبال گردد.

بدبختی
پشت‌کردن

ج- هر روز خُنیده نام تر گشت.

مهرت - مشهور - نامور

هلاوت

ب- هلاوت سنج معنی در بیان‌ها

ت- بانگ و هزارهز و غوغا و قربو برخاست.

غزو

مزمار

نقش دستوری کلمه مشخص شده را بنویسید. ^x

الف- من به هر جمعیتی نالان شدم.

پ- پنهان مکن آتش درون را

ب- از درون من نجست اسرار من

ت- استاد معین فرهنگ فارسی را در شش جلد تدوین کرد.

یک واژه از گزینه «الف» و یک واژه از گزینه «ب» انتخاب کنید که معنی آن ها یکسان باشد. معنی آن ها را بنویسید.

بارِه = اسب
بادِیا = اسب تیزر

الف) به زیر بارِه می نالید از درد / سوار زخم دارِ نیم مرده
ب) چو لشکر گرد بر گردش گرفتند / چو کشتی بادِیا در رود افکند

به جای آورده

واژه صحیح را از داخل کمانک انتخاب کنید.

(الف) ما حق این نعمت تندرستی که باز یافتیم، لختی..... آید. (گزارده ، گذارده)

(ب) خواندن آثار سعدی برایم بهترین..... بود. (گشت و گزار، گشت و گذار)

(پ) خاک در کمال مذلت و..... چندین ناز می کند. (خاری، خواری)

خاست: بلند شدن (اسان/ صرا/ فای)
فواست: طلب کردن

قرار دادن
عبور کردن
رها کردن
به جای آوردن
ادرا کردن
امیران
مهاجران

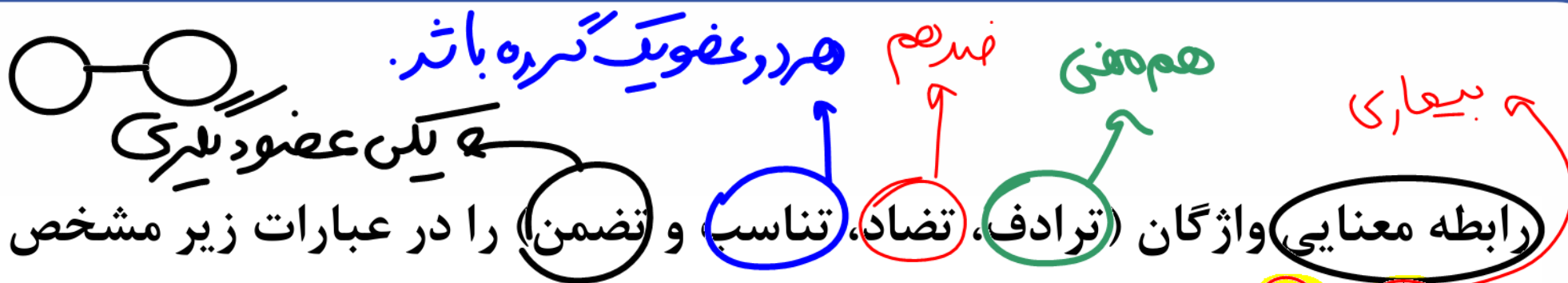
گذار
نار

در موارد زیر دو غلط املایی وجود دارد، آن ها را بیابید و اصلاح کنید.

(الف) چون موسم حج رسید برخاست / اشتر طلبید و مهمل آراست.

(ب) جلال الدین محمد به اسرار مریدان و شاگردان پدر، مجالس وعظ و درس را به عهده گرفت.

اسرار و رازها
اصرار و پانشاری

الف) علت و تب تمامی زایل شد. **تضمن** (ترادف)

ب) با تیر و شمشیر نتوانستند از عهده ی مقابله با لشکر مجهز به توپ و تفنگ بر آیند. **تناسب**

پ) این جنگ، جنگ بین دو زمان متفاوت بود؛ جنگ نو و کهنه، تازگی و فرسودگی.

تضاد تضاد

خاف - قله

در عبارت‌های زیر، معنی واژه‌های مشخص شده را بنویسید.

الف) دل را بر مثال (کوشکی) یافت.

ب) برو، اگر به طوع نیاید، به اکراه برگیر و بیاور.

پ) هر عصب و فکر به منبع بی‌شائبه ایمان وصل بود.

فرمانبری کردن

بدون شک و گمان

در بیت زیر کدام واژه معادل معنایی «زر پاره» است؟

«تو را که معدن زر پیش خود همی خواند / نمی‌روی و قراضه ز خاک می‌چینی»

دینار و سکه طلا
درهم و سکه نقره
سکه و نیز طلا / طلای فرشته

به جای آوردن

زمین زراعتی و قید

اصرار

در هر عبارت یک غلط املائی است. صحیح آن را بنویسید.

الف) جلال الدین محمد به اسرار مریدان و شاگردان پدر، مجالس درس و وعظ را به عهده گرفت.

ب) تا خویشتن را ضیعتگی حلال خرنند و فراخ تر بتوانند زیست و ما حق این نعمت تندرستی که بازیافتیم، لختی گذارده باشیم.

آسوده تر

تصفیه

پ) دیری نگذشت پرچم روس ها در خاک آغشته به خون بی گناهان به احتزاز درآمد.

احتزاز بلند شدن - برافراستن

در ترکیبات زیر دو غلط املائی وجود دارد؛ صحیح آن را بنویسید.

(بانگ و هزاهز) - (مهد و مهلا) - (صلت و انعام) - (خطوات و گام ها) - (اعزاز و گرامیداشت)

مَحَل

جمع لفظه خطوه

اعزاز

انعام

انعام : چهار پایان

طعنہ - بدگوئی

معانی واژگان مشخص شده را بنویسید.

(الف) مولانا طعن دشمنان را هرگز جواب تلخ نمی داد.

(ب) عزرائیل به قهر یک قبضه خاک از روی جمله زمین برگرفت.

(ج) هر روز خنیده نام تر گشت معروف

(د) در آن سیماب گون امواج لرزان به رنگ جیوه

املای درست هر واژه را از داخل کمانک انتخاب کنید.

(الف) (قرضی - غرضی) به رسم تجربه از دوستان طلب

(ب) رخت خود از باغ به (راقی - راغی) کشید

(ج) دوست نداشتم از بچه ها فاصله بگیرند یا احساس (طرد - ~~تید~~) شدن کنند.

(د) گر حق تعالی با این (قالب - غالب) سر و کاری خواهد بود، در این موضع تواند بود.

{ غرض = دین و ام بدی
غرض = هدف نیست

(غرس : کاشتن درخت)

سیم = نقره

سیماب : جیوه

سیماب گون : به رنگ جیوه

قالب : چهارچوب (بسم)

غالب : سیم در - برنده پیروز

ماهر

قالب (دل)

۱. توضیح داده شده درباره کدام واژه زیر است؟ (۰/۲۵)

"اولین شیری که یک ماده به نوزادش می دهد و سرشار از مواد مقوی است."

الف) استسقا بیماری تشنگی (ب) آغوز (ج) قوت خوراک غذا (د) مخنقه ک تگرد بند

همراه

۲. در متن زیر معنایی کدام واژه وجود ندارد؟ (۰/۲۵)

"امیر نامه ها فرمود به غزنین و جمله مملکت بر این حادثه بزرگ و صعب که افتاد و سلامت که به آن مقرون شد و مثال داد تا هزار هزار درم به غزنین و دو هزار هزار درم به دیگر ممالک به درویشان و مستحقان دهند. شکر این، نبشته به توقیع موگد گشت و مبشران برفتند."

(د) دشوار

(ج) پوشیده

(ب) مهر

الف) دستور دادن

تا کبر شد مژده دهندگان

بصم - بیرق - رفش

۴. معادل معنایی واژه "رایت" در کدام بیت آمده است؟ (۰/۲۵)

فدر - اندر

الف) اگر توفیق او یک سوی نهد پای / نه از تدبیر کار آید نه از رای

ب) ✓ چو بر زد ز دریا درفش سپید / ستاره شد ز تیرگی نا امید

حقنا = تقدیر - سرنوشت
غذا = خوراک
غزا = جنگ

آوان - جریم - جبران - فارت

مردانگی

۵. از بین گروه های زیر، املاي صحیح واژه های نادرست را بنویسید. (۰/۵)

بازوی حمیت / از قضای آمده / غرامت زده و پشیمان / برتری و چیره گئی / اگری خوانی / محراب زمین و آسمان /
عالب آدم / سلاح های پیشرفته

هفت + ی : هفتگی

مثال

... ی

بلاع : اسلحه
صلاح : کاربرد

عالب
قالب

درماند + ی : درماندگی

۶. صورت املایی درست را از داخل کمانک انتخاب کنید. (۰/۷۵) سنگ

الف) ناچار به (اسرار-اصرار) همراهان به قونیه بازگشت.

ب) حق این نعمت تندرستی را که بازیافتیم لختی (گزارده-گذارده) باشیم.

ج) شاهد آن (روزه - روزه) فیروزه فام

فیروزه فام
روزه
روزه
روزه

روزه :
روغن :
روغن فوانی

در کدام گزینه معنای تمام واژگان درست بیان شده است؟

الف) نژند (خوار و پست) / دغل (نا راست) / خیر خیر (بیهوده) / متقارب (نزدیک به هم)

ب) وزر (بار سنگین) / علت (بیماری) / ادبار (بدبختی) / در بایست (نیاز و ضرورت)

صحیح است

نابینا

کدامیک از واژگان مقابل نمی تواند معادل معنایی واژه مشخص شده باشد؟
 «بونصر نامه های رسیده را، به خط خویش، نکت بیرون می آورد و چیزی که در او کراهیتی نبود، می فرستاد فرود سرای.»
 (الف) اندونی ✓ (ب) اتاق خدمتگزاران ✓ (ج) اتاق تشریفات (د) دست

میدان

شکل صحیح املاي واژگان را انتخاب نمایید.

(الف) دید یکی (عرسه / عرصه) به دامان کوه
 (ج) که روزی رسان (قوت / قوّت) روزش بداد

غذا

دست

(ب) رفت بر این (قاعدہ / قائده) روزی سه چار
 (د) حق این نعمت تندرستی لختی (گذارده - گزارده) باشیم.

به جای آوردن

حمیت

در کدام گزینه غلط املائی وجود ندارد؟

الف) مردان بار را به نیروی همت و بازوی ~~همیت~~ کشند.

ب) تا این عارضه افتاده بود، بونصر نامه‌های رسیده را به خط خویش نکت بیرون می‌آورد.

ج) خواجه با امیر محمود به قزوها بوده است.

د) هم حرکاتش متناسب به هم / هم ~~ختواتش~~ متقارب به هم

خواست

خواست

در کدامیک از عبارات زیر غلط املائی دیده می‌شود؟ آن را اصلاح کنید.

الف) ناگاه آن دیدند که چون آب نیرو کرده بود و کشتی پر شده، نشستن و دریدن گرفت. آن گاه آگاه شدند که غرقه ~~خواست~~ شد.

بانگ و هزاهز و غریو بود که خاست، امیر برخاست.

ب) یک کیسه به پدر باید داد و یک کیسه به پسر تا خویشتن را ضیعتکی حلال خرنند و فراخ‌تر بتوانند زیست.

بخش دوم

سوالات دستور زبان

در کدام یک از ابیات زیر جمله مرکب دیده می شود؟

الف) خرد را **گر** نبخشد روشنایی / بماند تا ابد در تیره رایی

ب) یقین مرد را دیده بیند کرد / شد و تکیه بر آفریننده کرد

پ) در آن سیماب گون امواج لرزان / خیال تازه ای در خواب می دید

ت) دمار از جان این غولان کشم سخت / بسوزم خانمان هاشان به شمشیر

خوب تا چون آلم زیرا (ب) یا استرای جمله ها

آلم به خرد، روشنایی نبخشد.

با توجه به بیت: «یکی روبهی دیدی بی دست و پای / فروماند در لطف و صنع خدای»

الف) نقش واژه مشخص شده را بنویسید.

یکی روبهی بی دست و پای دید

ب) نوع وابسته پیشین را در گروه مفعولی مشخص نمایید.

در بیت «دریاب که مبتلای عشقم [آزاد کن از بلای عشق آزاد کن]»

الف) نقش دستوری «م» در مصراع دوم مفعول است.

ب) جمله هسته و وابسته را مشخص نمایید.

درستی یا نادرستی عبارات زیر را مشخص کنید.

الف) دو کلمه «سیر» و «گیاه» با یکدیگر رابطه **تناسب** دارند.

ب) در جمله «استاد تاریخ ما سخنرانی بی نظیری داشتند.» کلمه «استاد» وابسته پیشین است.

وابسته پیشین

ساخته

عنوان و لقب افراد

قبل از اسم آنها

به صورت کلی

تناسب — در یک گروه

تضاد — ضد هم

تعارف — هم دخی

تصغیر — عینو هم

رابطه
استاد
یا اولی

معلوف (نار)

عطف

نار

نقش های تبعی را مشخص کنید.

الف - کار و خلاقیت باعث پیشرفت است.

ب - تو خود ای شب جدایی چه شبی بدین درازی
بدل

بگذر که جان سعدی بگداخت از نهیبت

ز هم خود می دانست که درسی مهم است.
بدل

تو خود بدل

تو خود می دانی . . .
ز هم خواهم علی به خانه ما آمد.
بدل

فعل جمله «نامه ها نبشته آمد» معلوم است یا مجهول؟

جمله معلوم ← جمله ای که نهاد (اکنام دهنده) آن مشخص است.

جمله مجهول ← جمله ای که نهاد آن نامشخص است.

جمله معلوم ← علی ~~نهاد~~ چیزه های من را خریدار.

فعل

مفعول

نهاد

چیزه های من خریدار (آمد).

مجهول

مراحل مجهول کردن

① حذف نهاد X

② مفعول جای نهاد ✓

③ تصریف فعل با اضافه شدن

نکته: (شد) ← یا هم صیغه آمد
معنی شدیده

با توجه به بیت های زیر پاسخ بدهید.

الف- دریاب که مبتلای عشقم

آزاد کن از بلای عشقم

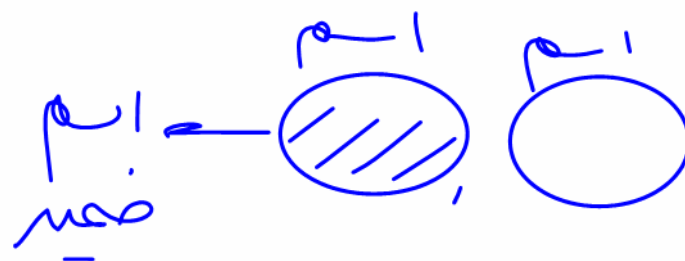
ب- نه بیگانه تیمار خوردش نه دوست

چو چنگش، رگ و استخوان ماند و پوست

۱- «م» و «ش» در بلای عشقم و چنگش به ترتیب چه نقش دستوری دارند؟

۲- در بیت «ب» چند ترکیب اضافی وجود دارد؟

مثل چنگ از او رگ و ... ماند

نه بیگانه تیمار او را فوراً نه دوست

نقش «م» را در بیت زیر مشخص کنید

آزاد کن از بلای عشق م

دریاب که مبتلای عشقم

من
مفعول

عشقم
(فعل)

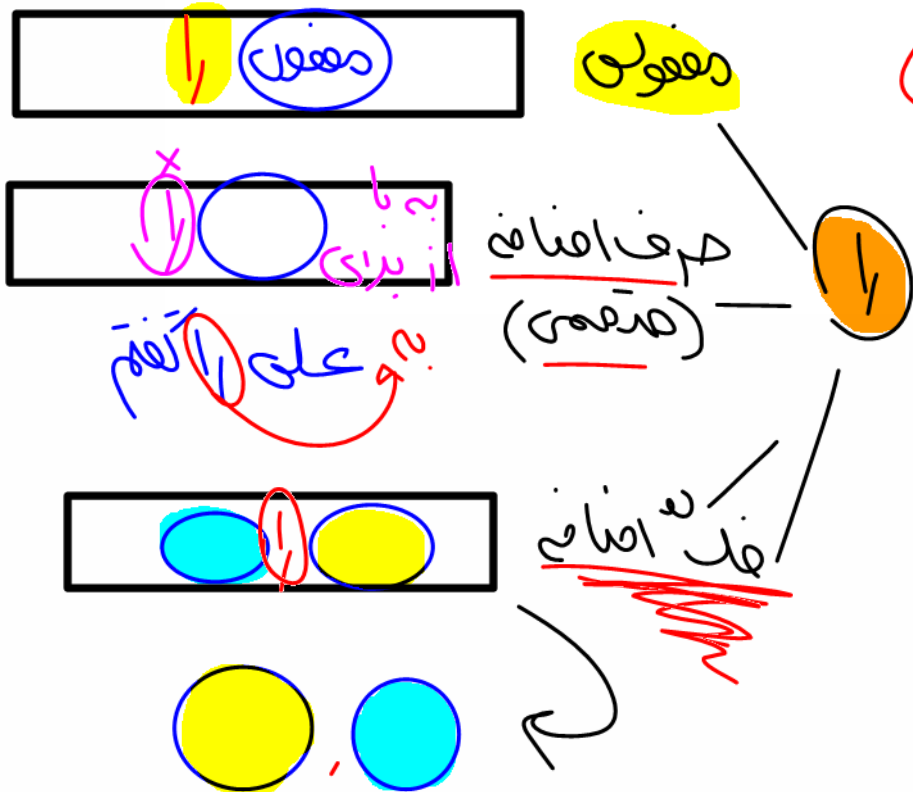
من
مفعول

را از بلای عشق آزاد کن

متن زیر را بخوانید و به سوالات زیر پاسخ دهید.

«گفت بونصر را بگوی که امروز درستم و این دو سه روز بار داده آید که علت و تب تمامی زایل شد. من باز گشتم و این چه رفت، با بونصر بگفتم. سخت شاد شد و سجده شکر کرد خدای را بر سلامتِ امیر و نامه نبشته آمد.»

- الف) نقش «را» در جمله «بونصر را بگوی» چیست؟ **مفعول اضافه (مفعول)**
- ب) یک فعل مجهول در این متن بیابید **بار داده آید**
- ج) فعل مجهول را به معلوم تبدیل کنید.

اجازه داد

هر را دیده (چشم)
ایران را دیده

نقش های تبعی سمت راست را از جمله های سمت چپ بیابید و در پاسخنامه بنویسید

- (الف) بدل
- (ب) تکرار
- (پ) معطوف
- (۱) حدیث جهان باد است باد
- (۲) به فرزندان ^{کف} و یاران گفت چنگیز
- (۳) سلطان ولد، فرزند مولانا بر بالین پدر آمد
- نادر بدل
- متن فعل

معنای فعل «شد» را در دو بیت زیر مقایسه کنید.

عزیز ساری لعل
کمر

الف) گریه شام و سحر، شکر که ضایع نگشت / قطره باران ما گوهر یکدانه شد.

ب) یقین مرد را دیده بیننده کرد / شد و تکیه بر آفریننده کرد.

افت (غیر اسفاری)

افت غیر اسفاری

فعل اضافی

است کمر
اسفاری

در جمله « خواجه با امیر محمود به غزوها بوده است و من نبوده‌ام. »
الف) شاخص را بیابید. ^{شاخص}
واژه پیش

ب) آن را در جمله دیگری به عنوان «نهاد» به کار ببرید.

نهاد
امیر با من در جنگ‌ها بوده است.
فعل
شاخص X

فِعْرَ رِبْطَ

عبارت زیر را بخوانید و به سوالات پاسخ دهید.

«گفت بونصر را بگوی که امروز درستم و در این دو سه روز بار داده آید که علت و تب تمامی زایل شد.»

الف) نقش دستوری کلمه «امروز» را بنویسید.

ب) در عبارات بالا کدام واژه نقش تبعی دارد؟ نوع نقش تبعی آن را بنویسید.

پ) معادل امروزی فعل مجهول عبارت بالا را بنویسید.

مفعول

عَفْوَ

فَدْر اَصْفَه

ب) یقین مرد را دیده بیننده کرد.

دیده، مرد

فَدْر اَصْفَه

نوع «را» در کدام گزینه متفاوت است؟ به چه دلیل؟
الف) معذوری که شما را سر و کار با عشق نبوده است.

پ) اسرافیل را فرمود تو برو.

ا ح ر ف ا ص ف ه

کرو کار با عشق نبوده است.

① گدودکننده جمله (زمان/مکان/حالت/تبیغیت/اندازه/دفعات)

۷- قیدها را در هر یک از ابیات زیر بیابید و بنویسید.

الف) چه اندیشید آن دم کس ندانست

صید زمان

ب) دمار از جان این غولان کشم سخت

صید لیفت

(داخل جمله)
حرف اضافه

مثل

نله

۸- نقش دستوری موارد خواسته شده را در هر مورد تعیین کنید.

اول بگریست، پس بخندید
درماند پدر به کار او سخت

مفعول
چو حدیث عشق بشنید

ب) برداشته دل ز کار او بخت

گفت
دل پرانسته
فعل

حرف ربط
(پس/اصول)

زمانی

۹- نقش ضمائر متصل مشخص شده را بنویسید.

کاو ماند اگرچه من نمانم

الف) کز عشق به غایتی رسانم

مفعول

برفت رونق نسرين باغ و نسترنش

ب) ز رنگ و بوی تو ای سرو قد سیم اندام

ضمیر متصل (نقش)

محل:

۱) باز نمانم

۲) متب نمانم

۳) نقش نقش

۱) مفعول

۲) متعم

۳) م -

من را از عشق به غایتی رسان

فعل

مفعول

در متن زیر فعل مجهول را مشخص کنید. غیر (فعلی)

امیر را به کشتی رسانیدند و نیکا کوفته شد

جمله مجهول

این امیر را کوفته کردند

در عبارات زیر شاخص را مشخص کنید. دلم / هندس / سید / علام / حاج آقا / رفیق / دین

الف) با این همه، پیشگامی حاکم شهر، جواد خان، شوری در جان ها نهاد.

حاج / عفو / عمو / امیر / شاه

ب) در این کار از مشاوره با عباس دوران، دوست آسایشگاهی ام بهره بردم.

لر خدا / رفیق / آقا / عام

ناله ← گاهی اوقات شاخص بعد از اسم مذکر می آید

صاحب خان، صاحب شاه، صاحب خان، علی آقا

آموزگار - مهربان
انسان ...

گزینه‌ای که دارای واژه "دو تلفظی" است را مشخص کنید.

الف) حاجت گه جمله جهان اوست / محراب زمین و آسمان اوست

ب) بیچارگی ورا چو دیدند / در چاره‌گری زبان کشیدند

جمله بعد از حرف ربط وابسته ساز

در عبارت زیر جمله مرکب را بیابید و جمله هسته (پایه) و جمله وابسته (پیرو) را مشخص کنید.

حق تعالی چون اصناف موجودات می‌آفرید، وسایط گوناگون در هر مقام بر کار کرد. وقتی که موجودات ... می‌آفرید.

هسته (پایه)

وابسته (پیرو)

حرف ربط

وابسته ساز

حرف ربط وابسته ساز

که آمون اکم انما

در موارد زیر نقش تبعی را پیدا کنید و نوع هر یک را بنویسید.

الف) بارها از تو گفته‌ام **بارها** **دلرا** **معموف**
 ب) این سعدی، همدم و شوهر و غم‌گسار او بود.
 عطف

در بیت « یقین مرد را دیده بیننده کرد / **شد** و تکیه بر آفریننده کرد »، فعل « **شد** » در چه معنایی است؟

افت-
 (غیرصادی)

افت-

شافص

نقش دستوری هریک از واژگانی که زیر آن ها خط کشیده شده را بنویسید.
 (الف) علامه دهخدا نوشته هایی با موضوع طنز اجتماعی دارد.
 (ب) بیچارگی و را چو دیدند در چاره گری زبان کشیدند
 (پ) شیخ مصلح الدین، متخلص به سعدی از شاعران مشهور قرن هفتم است.
 (ت) آفتاب داشت تیغ میکشید.

اسم (۱/۹)
 مفعول
 و تری (مفعول)
 ۱/۹

بدل

نادر

مفعول
 (ص) ۱/۹ از بلای - -

در کدام گزینه قسمت مشخص شده ضمیر نیست؟ با ذکر دلیل.

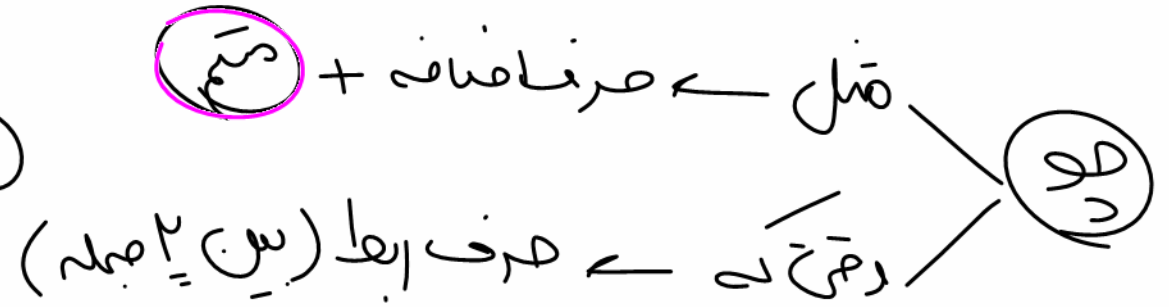
آراد کن از بلای عشقم
 جز عشق مباد سرنوشتم

(الف) دریاب که مبتلای عشقم
 (ب) پرورده عشق شد سرشتم

سرنوشت، (ص) ۱/۹
 جز عشق مباد

سرشت، (ص) ۱/۹
 ۵۱، ۹۲، عشق شد

عزرائیل پیامد و ابہ قہر یک قبضہ خاک از روی جملہ زمین بر گرفت و بیاورد۔

"چو لشکر گرد بر گردش گرفتند
چو کشتی بادپا در رود افکند"

"چو لشکر گرد بر گردش گرفتند

↓
Chio
(civolo)

"چوالشکر"

↓

وقتی ہے

صرف رہا

۱۱. در کدام گزینه ها معنای فعل "شد" متفاوت است؟ (۰/۲۵)

(الف) یقین ، مد را دیده بیننده کرد

(ب) چو آتش در سپاه دشمن افتاد

(ج) چه اندیشید آن دم کس ندانست

(د) گریه شام و سحر، شکر که ضایع نگشت

(غیرابزاری)

شد و تکیه بر آفریننده کرد

ز آتش هم کمی سوزنده تر شد

که مژگانش به خون دیده تر شد

قطره باران ما گوهر یکدانه شد

نشد - نمرید (ابزاری)

۱۲. نقش دستوری واژه های مشخص شده را بنویسید. (۰/۷۵)

(الف) خویشان همه در نیاز با او بودند هر یک شده چاره ساز با او

(ب) مولانا فرزند خود، سلطان ولد را به طلب شمس روانه کرد.

ابزاری

مفعول

کی؟

نهاد

خویشان همه در نیاز با او

بدن (مفعول)

(۱۳) با توجه به عبارت زیر به سوالات پاسخ دهید (۱)

"شاهزاده نوجوان، **میرزا** عیسی قائم مقام را نه تنها وزیر خردمند، بلکه **مرشد** و پدر معنوی خود می دانست و بی خواست او دست به کاری نمی زد."

الف) "**شاخص**" را در عبارت بالا بیابید و بنویسید.

ب) انواع "واو" را در عبارت مشخص کنید و بنویسید.

ج) فعل جمله آخر را با حفظ شخص به "مضارع التزامی" تبدیل کنید.

مضارع اخباری : هی + بن مضارع + شناس

مضارع التزامی : ب + بن مضارع + شناس

ب + زن + ر

او نفی زد

زدن

بن مضارع زن

دست به کاری نکرد

نکرد

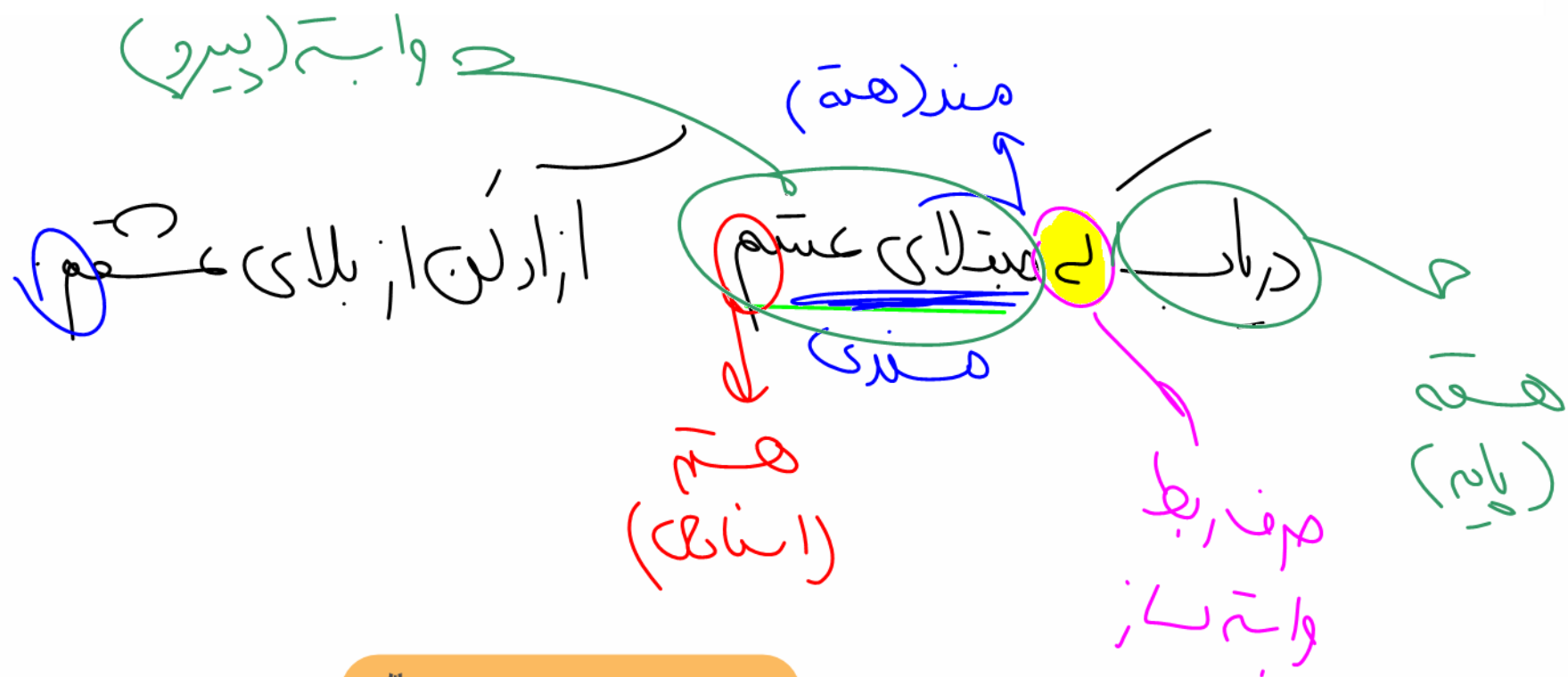
۱۴. با توجه به بیت زیر به سوالات پاسخ دهید. (۱ نمره)

الف) هسته "گروه مسند" را در مصراع اول مشخص کنید.

ب) نوع ترکیب "بلای عشق" اضافه‌ای است.

ج) ضمیر متصل "م" در مصراع دوم نقش مفعول دارد است یا فعل اسنادی است؟

د) جمله "پیرو" یا "وابسته" را مشخص کنید.

نهار (یقین) ^{مفعول} دیده ^{مفعول} کرد / آفریننده کرد

با توجه به بیت زیر به سؤالات پاسخ دهید.

«یقین» مرد را دیده، بیننده کرد / شد و تکیه بر آفریننده کرد»

الف) کدام واژه در این بیت نهاد است؟

(.....)

ب) در این بیت نوع «را» چیست؟

(..... ^{علیه اضافه})

ج) در این بیت نقش واژه «دیده» چیست؟

(..... ^{مفعول})

د) فعل «شد» در این بیت اسنادی است یا غیراسنادی؟

(.....)

صفت

در کدام گزینه نوع «را» با دیگر گزینه‌ها متفاوت است؟

الف) حرف اضافه (مفعول)

الف) خرد را گر نبخشد روشنایی / بماند تا ابد در تیره رای

ب) سجده شکر کرد خدای را عز و جل بر سلامت امیر

ج) در هر سفری ما را از این بیارند

د) پذیرفتم و باز دادم که مرا به کار نیست.

بها، صبح، سیت حد اضع

۲۴۰

در ابیات زیر نقش ضمائر مشخص را بنویسید.

الف) بلند آن سر که او خواهد بلندش

ب) نه بیگانه تیمار خوردش نه دوست

ج) چو صبرش نماند از ضعیفی و هوش

آن هم بلند است او را بلند خواهد

نه بیگانه تیمار، او را فور

از صغیر و هوشی صبر، او بهادر

مفعول

مفعول

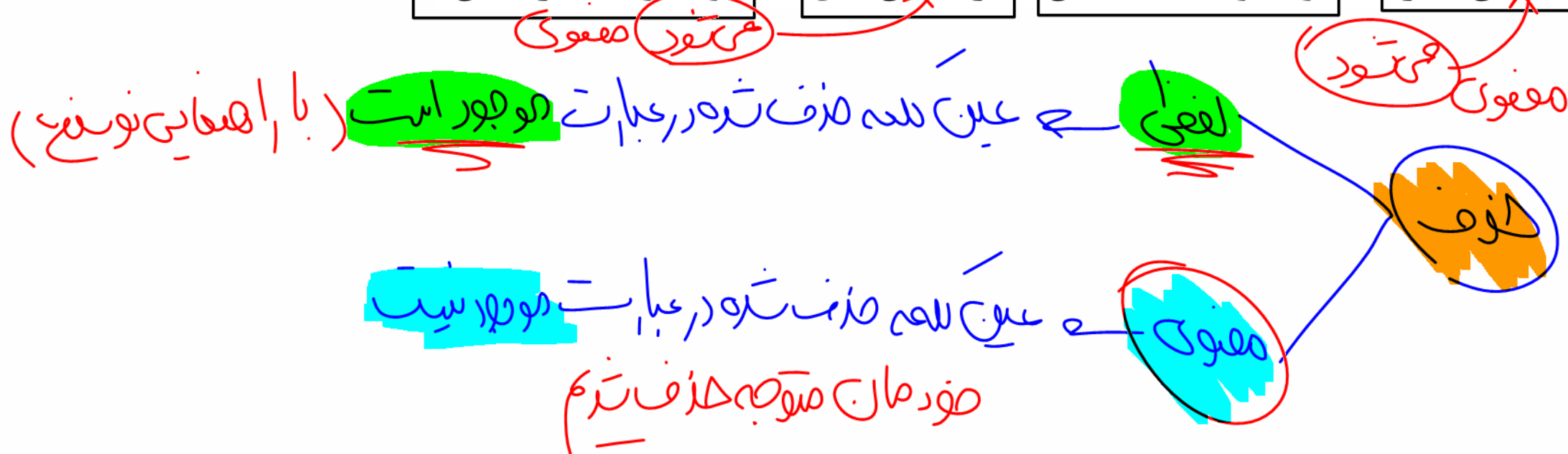
مفعول

نوع حذف فعل در کدام گزینه با بقیه متفاوت است؟

الف) به نام چاشنی بخش زبان‌ها / حلاوت سنج معنی در بیان‌ها (اغاز می‌لغ) معنوی

ب) و گر توفیق او یک سو نهد پای / نه از تدبیر کار آید / نه از رای (کار آید) لفظی

ج) بلند آن سر که او خواهد بلندش / نژند آن دل که او خواهد نژندش

بخش هشتم

سوالات آرایه های ادبی

عبارت زیر بیانگر کدام ویژگی شعر سعدی است؟

«در زبان فارسی، احدی نتوانسته است مانند او حرف بزند و در عین حال، نظیر حرف زدن او را هر روز در هر کوچه و بازار می شنویم.»

در بیت «می گفت گرفته حلقه در بر / کامروز منم چو حلقه بر در»

الف) یک کنایه بیابید و معنای آن را بنویسید.

ب) تشبیه را بیابید و ارکان آن (مشبه و مشبه به) را بنویسید.

با توجه به جدول زیر، بیت مربوط به هر آرایه را مقابل آن بنویسید.

«ب»	«الف»
(۱) مجاز	الف) کنار نام تو گنگر گرفت کشتی عشق / بیا که یاد تو آرامشی است طوفانی
(۲) کنایه	ب) به کران آب فرود آمدند و خیمه‌ها زده بودند.
(۳) پارادوکس	پ) اختلافات داخلی مثل کاردی بر پهلوی کشور نشسته بود.
(۴) تشخیص	

آرایه مشترک عبارات زیر را بنویسید.

الف) ای حقیقی ترین مجاز، ای عشق / ای همه استعاره‌ها با تو

ب) هرگز وجود حاضر غایب شنیده‌ای؟ / من در میان جمع و دلم جای دیگر است

آرایه مناسب موارد مشخص شده را بنویسید.

الف) از شب‌نم عشق، خاک آدم گل شد / صد فتنه و شور در جهان حاصل شد

ب) بیداری زمان را، با من بخوان به فریاد، و مرد خواب و خفتی «رو سر بنه به بالین تنها مرا رها کن»

آرایه متناقض نما را در بیت زیر پیدا کنید و توضیح دهید.

کنار نام تو لنگر گرفت کشتی عشق بیا که یاد تو آرامشی است طوفانی

بارزترین آرایه به کار رفته در بیت زیر چیست؟

«ای حقیقی ترین مجاز، ای عشق ای همه استعاره ها با تو»

الف) مجاز ب) استعاره ج) متناقض نما د) کنایه

کلمات مشخص شده زیر مجاز از چیست؟

الف) زری که سلطان محمود به غزو، از بت خانه ها به شمشیر بیاورده.

ب) تکیه می دادیم و سعدی می خواندیم.

در بیت «به ترانه های شیرین، به بهانه های زرین / بکشید سوی خانه مه خوب خوش لقا را»
الف) در ترکیب «ترانه های شیرین» چه آرایه ای به کار رفته است؟
ب) در ترکیب «مه خوب خوش لقا» کدام آرایه وجود دارد؟

در هر بیت آرایه درست را از داخل کمانک انتخاب کنید و توضیح دهید.

الف) نه بیگانه تیمار خوردش نه دوست / چو چنگش رگ و استخوان ماند و پوست (استعاره - ایهام تناسب)

ب) بیداری زمان را با من بخوان به فریاد / و مرد خواب و خفتی / «رو سر بنه به بالین، تنها مرا رها کن» (تلمیح - تضمین)

معنی عبارات کنایی زیر بنویسید.

الف) از جای چو مار حلقه برجست / در حلقه زلف کعبه زد دست

ب) عشق حالی دو اسبه می آمد.

آرایه مشترک قسمت مشخص شده ابیات زیر را بنویسید.

الف) نهان می گشت روی روشن روز / به زیر دامن شب در سیاهی

ب) سرنشتر عشق بر رگ روح زدند / یک قطره فرو چکید و نامش دل شد

بخش‌های مشخص شده در هر گزینه، بیانگر چه آرایه‌ای هستند؟

الف) « با زمانی دیگر انداز ای که پندم می‌دهی / کاین زمانم گوش بر چنگ است و دل در چنگ نیست » :

ب) هرگز وجود حاضر غایب شنیده‌ای؟ / ای حقیقی‌ترین مجاز :

۱۳- هر يك از آرایه‌های پیشنهادی را در مقابل بیت متناسب با آن بنویسید.

تشبیه	تناقض	مجاز
-------	-------	------

الف) هر نفس آواز عشق می‌رسد از چپ و راست	ما به فلک می‌رویم عزم تماشا که راست؟
ب) از این سدّ روان در دیده شاه	ز هر موجی هزاران نیش می‌رفت
پ) گرچه ز شراب عشق مستم	عاشق‌تر از این کنم که هستم

در کدام گزینه آرایه "اضافه تشبیهی" دیده می‌شود؟ مشخص کنید.

الف) پرورده عشق شد سرشتم / جز عشق مباد سرنوشتم

ب) گرچه ز شراب عشق مستم / عاشق تر ازین کنم که هستم

۱۵- آرایه مناسب برای هر مورد را از میان پیشنهادهای داخل کمانک انتخاب کنید.

الف) مولانا طعن و ناسزای دشمنان را هرگز جواب تلخ نمی‌داد. (حس آمیزی - تشخیص)

ب) در آن باران تیر و برق پولاد
میان شام رستاخیز می‌گشت (مجاز - ایهام)

پ) مردم در برابر متجاوزان ایستادند و سینه‌ها را سپر گلوله‌های آتشین ساختند. (حسن تعلیل - کنایه)

۱۴- استعاره را در بیت زیر توضیح دهید.

«سرنشتر عشق بر رگ روح زدند
یک قطره فروچکید و نامش دل شد»

« دریای خون » در ابیات زیر استعاره از چه چیزی هستند؟

غروب آفتاب خویشتن دید
به دنبال سرچنگیز می گشت

الف) در آن دریای خون در قرص خورشید
ب) در آن دریای خون در دشت تاریک

۱۶. عبارات مشخص شده در گزینه های زیر بیانگر کاربرد کدام آرایه ادبی است؟ (۱ نمره)

الف) گفت: خداوندا، تو داناتری، خاک تن در نمی دهد.

ب) از جای چو مار حلقه بر جست / در حلقه ی زلف کعبه زد دست

ج) ای حقیقی ترین مجاز، ای عشق! / ای همه استعاره ها با تو

د) " آنی خالق بشرأ من طین " خانه آب و گل آدم ، من می سازم.

آرایه مناسب هر عبارت را از ستون «ب» انتخل نمایید. (یک آرایه اضافی است)

الف	ب
الف) به کران آب فرود آمدند و خیمه زده بودند. ب) کزین پس به کنجی نشینم چو مور ج) چو چنگش رگ و استخوان ماند و پوست د) چنان سعی کن کز تو ماند چو شیر / چه باشی به روبه به وامانده سیر	تشبیه ایهام جناس استعاره مجاز

معنای کنایه عبارات زیر را بنویسید.

الف) زنخدان فرو برد چندی به جیب / که بخشنده روزی فرستد ز غیب

ب) بخور تا توانی به بازوی خویش / که سعیت بود در ترازوی خویش

ج) وگر توفیق او یک سو نهد پای / نه از تدبیر کار آید نه از رای

د) من این نپذیرم و در عهده این نشوم.

بخش چهارم

جمعندی تاریخ ادبیات

تاریخ ادبیات پایه یازدهم

نام اثر	مؤلف	نظم یا نثر	توضیحات	درس
الهی نامه	سنایی	نظم	الهی نامه نام دیگر حدیقه الحقیقه سنایی است. نام این اثر در متن درس هشتم (در کوی عاشقان) صفحه ۷۰ ذکر شده است.	۸
اسرارنامه	عطار نیشابوری	نظم	نام این اثر در متن درس هشتم (در کوی عاشقان) صفحه ۶۷ ذکر شده است. شیخ عطار ، کتاب «اسرارنامه» را به جلال الدین خردسال هدیه داد.	۸
بوستان	سعدی	نثر	از آثار ادبیات تعلیمی برجسته زبان و ادبیات فارسی است.	۱
بهارستان	جامی	نثر آمیخته به نظم	از آثار ادبیات تعلیمی است که به تقلید از گلستان نگاشته شده است.	۱
پرنده ای به نام آذرباد	ریچارد باخ	نثر	این اثر را سودابه پرتوی به فارسی ترجمه کرده است.	۱۸
پیامبر و دیوانه	جبران خلیل جبران	نثر	اثری عارفانه است.	۱۷
تاریخ بیهقی	ابوالفضل بیهقی	نثر	نام دیگر آن « تاریخ مسعودی » است	۲
تحفه الاحرار	جامی	نظم	این منظومه در قالب مثنوی است.	۲
تذکره الاولیا	عطار نیشابوری	نثر	تنها اثر منثور عطار است که شرح حال هفتاد و دو تن از عارفان است.	۶

۱۵	مجموعه ای داستانی است	نثر آمیخته به نظم	محمد عوفی	جَوَامِعُ الْحِکَايَاتِ وَ لَوَامِعُ الرِّوَايَاتِ
۱۶	قصیده های در مدح پیامبر اکرم (ص)، حضرت علی (ع) و عید غدیر است. نام این اثر در متن درس شانزدهم (قصه عینکم) صفحه ۱۲۷ ذکر شده است	نظم	عبدالجواد جودی خراسانی	جودی
۱۲	بررسی آثار شعرای فارسی زبان از زمان رودکی تا شاعران معاصر	نثر	غلامحسین یوسفی	چشمه روشن
۱۴	از نمونه های حماسه های مصنوعی است در قالب مثنوی است.	نظم	بازل مشهدی	حملة حیدری
۱۸	شاعر، ادیب آلمانی که با الهام از حافظ ، «دیوان غربی - شرقی» را آفرید	نظم	یوهان ولفگانگ گوته	دیوان غربی - شرقی
۹	این اثر نمونه ای از حسب حال در ادبیات فارسی است.	نثر	محمدعلی اسلامی ندوشن	روزها
۱۲	از آثار ادبیات تعلیمی است که به تقلید از گلستان نگاشته شده است.	نثر آمیخته به نظم	مجد خوافی	روضه خلد

۱۶	کتابی به زبان فارسی درباره پاره‌ای از اعمال مستحب. نام این اثر در متن درس شانزدهم (قصه عینکم) صفحه ۱۲۷ ذکر شده است	نثر	علامه مجلسی	زادالمعاد
۵	از آثار ادبیات پایداری و خاطرات اسیر آزاد شده، اصغر رباط جزی (خاطره نگاری)	نثر	کامور بخشایش	زندان موصل
۸	شرح زندگانی مولانا (زندگی نامه)	نثر آمیخته به نظم	بدیع الزمان فروزانفر	زندگانی جلال الدین محمد، مشهور به مولوی
۱۶	درباره زندگی امام خمینی و در قالب داستان به رشته تحریر درآمده است.	نثر	نادر ابراهیمی	سه دیدار
۱۶	کتابی از داستان‌های کوتاه است که قصه عینکم یکی از داستان‌های آن است.	نثر	رسول پرویزی	شلوارهای وصله دار
۵	نمونه ای از آثار ادبیات پایداری است	نثر	مجید واعظی	عباس میرزا، آغازگری تنها
۷	«دیوان شمس تبریزی» (یا دیوان کبیر) از نام‌های دیگر آن است.	نظم	جلال الدین مولوی	غزلیات شمس

نام اثر	مؤلف	نظم یا نثر	توضیحات	درس
فرهاد و شیرین	وحشی بافقی	نظم	یک منظومه عاشقانه در قالب مثنوی است.	ستایش
کلّیله و دمنه	-	نثر آمیخته به نظم	این اثر ترجمه « ابوالمعالی نصرالله منشی » از عربی به فارسی است نه تالیف وی و جز آثار ادبیات تعلیمی محسوب می گردد.	۱۵
لیلی و مجنون	نظامی	نظم	از منظومه های برجسته عاشقانه زبان و ادبیات فارسی در قالب مثنوی است.	۶
ماه نو و مرغان آواره	رابیندرانات تاگور	نظم	مجموعه ای از گزیده اشعار این شاعر از دفترهای شعر مختلف اوست	۱۷
مرصاد العباد من المبدأ الی المعاد	نجم الدین رازی (معروف به دایه)	نثر آمیخته به نظم	از آثار عرفانی ادبیات فارسی است.	۷
منطق الطیر	عطار نیشابوری	نظم	این اثر از مثنوی های تمثیلی عرفان اسلامی به شمار می آید نام این اثر در متن درس هشتم (در کوی عاشقان) صفحه ۷۰ ذکر شده است.	۸
میثاق دوستی	لطفعلی صورتگر	نثر	در نوع ادبی خاطره نویسی محسوب می گردد در این درس امیرمعزی به عنوان یکی از بزرگترین مدیحه سرایان ادب فارسی آورده شده است.	۹
هم صدا با حلق اسماعیل	سید حسن حسینی	نظم	مجموعه شعری در قالب های: غزل، رباعی، مثنوی و سپید است. شعر درس « یاران عاشق » در قالب مثنوی است.	۱۱

بخش پنجم

جمع‌بندی معنی و مفهوم

مفهوم کدام یک از ابیات زیر متفاوت است؟

الف) اگر لطفش قرین حال گردد / همه ادبارها اقبال گردد

ب) بلند آن سر که او خواهد بلندش / نژند آن دل که او خواهد نژندش

پ) خرد را گر نبخشد روشنایی / بماند تا ابد در تیره رایی

ت) کمال عقل آن باشد در این راه / که گوید نیستم از هیچ آگاه

در بیت «چنان سعی کن کز تو ماند چو شیر / چه باشی چو روبه، به وامانده سیر» «روباه و شیر» به ترتیب نماد چه کسانی هستند؟

در جملات زیر مفهوم موارد مشخص شده را بنویسید.

الف) مردمی که به خانه‌های تاریک و بی دریچه عادت کرده‌اند، از پنجره‌های باز و نورگیر گریزان هستند.

ب) از فرط هیجان لُگه می‌دویدم.

ج) «شما در این آینه نقش‌های بوقلمون بینید.»

عبارت مرتبط را به یکدیگر متصل نمایید.

(۱) ما به فلک بوده‌ایم یار ملک بوده‌ایم باز همانجا رویم جمله که آن شهر ماست. (۲) شما در گل منگرید، در دل نگرید	الف) تو ز قرآن ای پسر ظاهر مبین / دیو آدم را نبیند غیر طین ب) چنین قفس نه سزای چو من خوش الحانی است / روم به گلشن رضوان که مرغ آن چمنم
(۳) بخور تا توانی به بازوی خویش / که سعیت بود در ترازوی خویش	پ) رزق هر چند بی گمان برسد / شرط عقل است جستن از درها ت) چه در کار و چه در کار آزمودن / نباید جز به خود محتاج بودن
(۴) برو شیر درنده باش ای دغل / مینداز خود را چو روباه شل	

معنی عبارات و ابیات زیر را به نثر روان بنویسید.

الف) به حرص از شربتی خوردم مگیر از من که بد کردم / بیابان بود و تابستان و آب سرد و استسقا

ب) اگر او به وعده گوید که دمی دگر بیایم / همه وعده مکر باشد، بفریبد او شما را

پ) من طاقت قرب ندارم و تاب آن نیارم، من نهایت بعد اختیار کردم که قربت را خطر بسیار است.

ت) پرورده عشق شد سرشتم / جز عشق مباد سرنو شتم

ث) ز رخسارش فرو می ریخت اشکی / بنای زندگی بر آب می دید

ج) مراسم آن سال با خبر رسیدن روس ها ، تنها لُعابی از تشریفات به روداشت. دربار از درون در تب و تاب و التهاب بود.

چ) عشق حالی دو اسبه می آمد.

ح) امیر از آن جهان آمده به خیمه فرود آمد و جامه بگردانید و تر و تباه شده بود.

معنی بیت ها و عبارت های زیر را به نثر روان بنویسید.

۱- در آن دریای خون در قرص خورشید/ غروب آفتاب خویشتن دید

۲- گفتند به اتفاق یک سر/ کز کعبه گشاده گردد این در

۳- بخور تا توانی به بازوی خویش / که سعیت بود در ترازوی خویش

۴- امیر از آن جهان آمده، به خیمه فرود آمد و جامه بگردانید.

۵- زنخدان فرو برد چندی به جیب/ که بخشنده روزی فرستد ز غیب

مفهوم هر یک از موارد زیر به کدام ویژگی اخلاقی دلالت دارد؟

الف) هر عصب و فکر به منبع بی شائبه ایمان وصل بود که خوب و بد را به عنوان مشیت الهی می پذیرفت.

ب) از عمر من آنچه هست بر جای / بستان و به عمر لیلی افزای

پ) برو شیر درنده باش ای دغل / مینداز خود را چو روباه شل

عبارات و ابیات زیر را به صورت روان معنی کنید:

الف) نگویم که مرا سخت دربايست نيست

ب) بخور تا توانی به بازوی خویش / که سعیت بود در ترازوی خویش

پ) سراچه ی ذهنم آماس می کرد

ت) برداشته دل ز کار او بخت

ث) حکمت با ملائکه می گفت: «شما در گل منگرید، در دل نگرید.»

ج) بدان شمشیر تیز عافیت سوز / در آن انبوه کار مرگ می کرد

مفهوم بیت « کرد فرامش ره و رفتار خویش / ماند غرامت زده از کار خویش » تأکیدی است بر پرهیز از

در ابیات و عبارات زیر مقصود از قسمت‌های مشخص شده را بنویسید.

الف) از این سد روان در دیده‌ی شاه / ز هر موجی هزاران نیش می‌رفت.

ب) مردمی که به خانه‌های تاریک و بی‌دریچه عادت کرده‌اند از پنجره‌های باز، گریزان هستند.

پ) در آن دریای خون در قرص خورشید / غروب آفتاب خویشتن دید.

ت) شما در این آینه نقش‌های بوقلمون ببینید.

در عبارتهای زیر بخشهای مشخص شده به چه شخصیت‌هایی اشاره دارد؟

الف) این مرد بزرگ و دبیر کافی به نشاط قلم درنهاد.

ب) زود باشد که این پسر آتش به سوختگان عالم زند.

مفهوم مشترک دو بیت زیر را بنویسید.

الف) چنین قفس نه سزای من خوش الحانی است / روم به گلشن رضوان که مرغ آن چمنم

ب) ما به فلک بوده‌ایم یار ملک بوده‌ایم / باز همان جا رویم جمله که آن شهر ماست

۱۹- هر یک از مفاهیم ستون دوم را به بیت یا عبارت متناسب با آن از ستون اول وصل کنید.

مفهوم	بیت / عبارت
قدرت بی‌نهایت معشوق	الف) بخور تا توانی به بازوی خویش / که سعیت بود در ترازوی خویش
آزادگی و وارستگی	ب) بر من پوشیده است که آن غزوها بر طریق سنت مصطفی هست یا نه.
شک و تردید	پ) به آنچه می‌گذرد دل منه که دجله بسی / پس از خلیفه بخواهد گذشت در بغداد
تناسب تلاش و نتیجه	ت) گر من نظری به سنگ بر بگمارم / از سنگ دلی سوخته بیرون آرم

گوینده عبارت زیر از کدام فضیلت های اخلاقی برخوردار است ؟
« آنچه دارم از حطام دنیا حلال است و کفایت است و و به هیچ زیادت حاجتمند نیستم »

ارتباط مفهومی ابیات زیر را توضیح دهید.

الف) از سر تعمیر دل بگذر که معماران عشق
ب) گو یا رب از این گزاف کاری

روز اول ، رنگ این ویرانه ویران ریختند
توفیق دهم به رستگاری

معنی عبارت ها و بیت های زیر را بنویسید.

الف (کرم ورزد آن سر که مغزی در اوست

ب (این صلت فخر است . پذیرفتم و باز دادم که مرا به کار نیست .

پ (اگر لطفش قرین حال گردد // همه ادبارها اقبال گردد.

ت (اگر به طوع و رغبت نیاید به اجبار و اکراه برگیر و بیاور.

ث (مراسم لعبی از تشریفات به رو داشت .

د (از جای چو مار حلقه برجست .

ذ (قوز می کردم و از شدت هیجان لکه می دویدم .

۲۶. نویسنده در عبارت زیر ، مخاطب را به توصیه و از بر حذر می دارد. (۵/۰)
" شما در گل منگرید و در دل بنگرید."

قسمت‌های مشخص شده اشاره به چه کسی دارد؟

(.....)	الف) آن را <u>امیرالمومنین</u> می‌روا دارد ستدن.
(.....)	ب) زندگانی <u>خداوند</u> دراز باد.
(.....)	ج) زندگانی <u>خواجه عمید</u> دراز باد.
(.....)	د) می فرستاد فرود سرای به دست <u>من</u> .

بیت «رزق هر چند بی گمان برسد / شرط عقل است جستن از درها» با کدام بیت ارتباط معنایی دارد؟

الف) بگیر ای جوان دست درویش پیر / نه خود را بیفکن که دستم بگیر

ب) کزین پس به کنجی نشینم چو مور / که روزی نخوردند پیلان به زور

ج) بخور تا توانی به بازوی خویش / که سعیت بود در ترازوی خویش